

Juridisch up to Date

ID jutd20170096

Datum 25-08-2017

Rubriek Nieuwsoverzicht

Actuele ontwikkelingen betreffende sociale enterprises: een sectorale gedragscode

Auteur(s)

mw. prof. mr. dr. T.E. Lambooy, hoogleraar Ondernemingsrecht, Nyenrode Business Universiteit/Utrecht Universiteit

mw. mr. R.A. Diepeveen, wetenschappelijk onderzoeker en docent, Nyenrode Business Universiteit

In dit nieuwsoverzicht besteden wij aandacht aan een nieuwe code voor social entrepreneurs, met de titel "Impact First. Code Sociale Ondernemingen" (de 'Code'). Wij adresseren achtereenvolgens: (i) de kenmerken van een social enterprise; (ii) de Europese definitie van social enterprises; (iii) nieuwe rechtsvormen voor social enterprises in de Europese Unie ('EU'); (iv) de ontwikkelingen in Nederland; (v) de behoefte van Nederlandse social enterprises aan erkenning van hun speciale karakter en de aanloop naar de Code; (vi) de inhoud van de Code en (vii) een korte conclusie.

Kenmerken van een social enterprise

Social enterprises komen in verschillende vormen en maten voor in het Europese en Nederlandse landschap. Het zijn organisaties die op een ondernemende manier innovatieve oplossingen aanbieden voor sociale en ecologische uitdagingen. Net als elke andere onderneming biedt een social enterprise een product of dienst aan. Het verschil met een reguliere onderneming is dat bij een social enterprise het maken van winst niet het hoofddoel is van de activiteiten. Het ondernemen is een middel is om de maatschappelijke missie te realiseren. Met andere woorden, een social enterprise richt zich primair op het creëren van maatschappelijke meerwaarde. Voorbeelden van social enterprises in Nederland zijn:

- Tony's Choclonely, deze onderneming heeft zich tot doel gesteld om slaaf-vrije chocolade te produceren;
- AntiTalent is een onderneming die zich inzet om voor personen in het autistisch spectrum een passende werkplek te vinden dan wel te creëren;
- Fairphone verkoopt mobiele telefoons van eerlijke materialen. Bovendien zijn de telefoons eenvoudig uit elkaar te halen, opdat onderdelen vervangen kunnen worden;
- QuestionMark biedt aan consumenten een gratis app aan, waarmee voedselproducten kunnen worden gescand. Per product verschaft de app informatie over de gezondheidsaspecten van dat product en of er in de productie van het product schade wordt veroorzaakt aan het milieu en mensenrechten;

- Taxi Electric rijdt in Amsterdam uitsluitend met elektrische taxi's teneinde geen luchtvervuiling in de stad te veroorzaken. Het bedrijf werft bovendien actief vijftigplussers als taxichauffeurs; en
- Triodos Bank financiert uitsluitend bedrijven en projecten die voldoen aan de criteria van duurzame ontwikkeling.

Meer voorbeelden zijn te vinden op de website van Social Enterprise.NL ('SE.NL'), de netwerkorganisatie van social enterprises in Nederland met ongeveer 400 leden.¹ Daarnaast zijn er ook andere organisaties die social enterprises ondersteunen zoals de Start Foundation, Ashoka en B Corporation.² McKinsey (2011)³ stelt op basis van onderzoek dat er rond de 4000 social enterprises in Nederland zijn. Deze zijn actief in de zakelijke en facilitaire dienstverlening, consumentenproducten, zorg, onderwijs en internationale ontwikkeling. De werkgelegenheid in deze nieuwe sector is in Nederland ook significant gestegen.⁴ Bij het aannemen van nieuwe leden hanteert SE.NL in grote lijnen de EU definitie inzake social enterprises (zie volgende paragraaf):

"Een sociale onderneming:

- heeft primair een maatschappelijke missie: impact first!
- realiseert dat als zelfstandige onderneming die een dienst of product levert;
- is financieel zelfvoorzienend, gebaseerd op handel of andere vormen van waarde-uitruil, en dus beperkt of niet afhankelijk van giften of subsidies;
- is sociaal in de wijze waarop de onderneming wordt gevoerd: (i) winst mag, maar de financiële doelen staan ten dienste van de missie: het vergroten van de maatschappelijke impact. Winstneming door eventuele aandeelhouders is redelijk; (ii) bestuur en beleid zijn gebaseerd op een evenwichtige zeggenschap van alle betrokkenen; (iii) fair naar iedereen; (iv) bewust van haar ecologische voetafdruk; en (v) is transparant".⁵

Sociale ondernemingen worden gezien als hybride ondernemingen, omdat zij het leveren van maatschappelijke impact combineren met ondernemingsgewijs opereren. Daarmee kenmerken zij zich als marktspelers tussen organisaties met een goed doel en commerciële bedrijven. In praktijk vormen zij een nieuwe sector. Zie figuur 1.⁶

Figuur 1

< Maatschappelijke waarde		Social enterprises			Financiële waarde >	
Goede doelen					Gewone bedrijven	
Puur donaties of subsidies	Donaties, subsidies en inkomsten uit de markt	> 75% inkomsten uit de markt	Winst volledig geherinvesteerd	Winst beperkt uitgekeerd	MVO + in de kern van het bedrijf	Puur financieel gedreven
Louter impact		Impact voorop			Financiën voorop	

De Europese definitie inzake social enterprises

De EU Commissie vindt social entrepreneurs belangrijke actoren voor de realisatie van de Europese doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en 'inclusiveness', hetgeen zij van groot belang acht in deze tijden van economische, ecologische en sociale uitdagingen.⁷In haar Social Business Initiative Communicatie ('SBI') stelde de Commissie in 2011 dat het nodig is dat de lidstaten social enterprises ondersteunen, zowel economisch, zoals door de toegang tot financiering te faciliteren, als juridisch, onder meer door geschikte rechtsvormen te bieden.⁸ Daarin gaf de Commissie ook aan dat er meer onderzoek nodig is naar de mogelijkheid om vanuit de EU te bevorderen dat er een speciale rechtsvorm(en) zou worden ontwikkeld voor social enterprises. De Commissie formuleerde tevens een aantal kenmerken van social enterprises (de SE.NL definitie - hierboven - is hierop gebaseerd):

"A social enterprise is an operator in the social economy whose main objective is to have a social impact rather than make a profit for their owners or shareholders. It operates by providing goods and services for the market in an entrepreneurial and innovative fashion and uses its profits primarily to achieve social objectives. It is managed in an open and responsible manner and, in particular, involves employees, consumers and stakeholders affected by its commercial activities."

De elementen van deze definitie zijn overgenomen in de EU Verordening Nr. 346/2013 inzake Europese Social Entrepreneurship Fondsen (EUSEF), waarmee de definitie een juridische status heeft gekregen.⁹ Deze Verordening was aangenomen om de financiering van social enterprises in de EU te bevorderen. Doordat er nu uniforme regels gelden voor de kwalificatie van 'Europees Social Entrepreneurship Fonds', zijn dergelijke investeringsfondsen met een sociaal karakter, ook wel genoemd 'impact investment funds', beter herkenbaar in de markt.

Nieuwe rechtsvormen voor social enterprises in de EU

In de EU hebben diverse lidstaten een speciale rechtsvorm geïntroduceerd voor social enterprises dan wel (een) bestaande rechtsvorm(en) geschikt gemaakt voor social enterprises. De resultaten van een overzichtsstudie uitgevoerd in opdracht van de EU Commissie, gepubliceerd in 2015,¹⁰ wijzen uit dat van de 28 lidstaten plus Zwitserland, 16 lidstaten wetgeving hebben om social enterprises te ondersteunen en dat drie lidstaten wetgeving voorbereidden. Slechts 10 landen hebben geen wetgeving op dit terrein, waaronder Nederland. In de 16 landen die hun wetgeving hebben aangepast om voor social enterprises een op maat gemaakte rechtsvorm aan te bieden, komen drie rechtsvormen het meest voor. Hieronder beschrijven wij deze in het kort.¹¹

- *De coöperatieve rechtsvorm:* Veel van de Zuid-Europese jurisdicties (bijv. Griekenland, Italië, Spanje en Portugal) hebben een speciaal op maat gemaakte coöperatieve rechtsvorm geïntroduceerd voor social enterprises. Een voorbeeld hiervan is de Griekse Koinsep, een coöperatie met een maatschappelijk doel en een statutair commercieel doel. Er zijn drie varianten: (i) de 'Koinsep of Integration'; (ii) de 'Koinsep of Care'; en (iii) de 'Koinsep of Productive and Collective Purpose'.¹² Het doel van de wet is het stimuleren van werkgelegenheid.
- *Het juridische label:* België, Finland, Litouwen, Slowakije en Slovenië hebben voor social enterprises bestaande rechtsvormen geschikt gemaakt, of zijn daar momenteel mee bezig, door aan rechtsvormen een 'juridisch label' te verbinden voor social enterprises. In België kent men bijvoorbeeld sinds 1995 de 'Vennootschap met Sociaal Oogmerk' (VSO). Wanneer een rechtspersoon zijn statuten aanpast in overeenstemming met de VSO-wetgeving, waarin bijvoorbeeld staat dat de statuten het sociale doel moeten beschrijven, dan kan de rechtspersoon het 'VSO-label' voeren om

aan haar klanten, werknemers en andere stakeholders duidelijk te maken dat het een social enterprise betreft.¹³

- *De vennootschapsvorm:* De Engelse Company Act bevat sinds 2005 de mogelijkheid om een 'Community Interest Company' (CIC) op te richten of een bestaande company om te vormen tot een CIC. Er zijn drie vormen. De meest gebruikte is de CIC met een in aandelen verdeeld kapitaal, vergelijkbaar met onze BV. Er is ook een 'CIC limited by guarantee' en een CIC met aandelen die aan de beurs kunnen worden genoteerd (vergelijkbaar met een Nederlandse NV). De wetgever noemde als redenen om deze nieuwe rechtsvormen aan te bieden: (i) het verankeren van het maatschappelijk doel en beschermen van de activa van de CIC; (ii) het faciliteren van de CIC's business activiteiten; en (iii) het bevorderen van de toegang van CIC's tot financiering.¹⁴

Bij vergelijking van deze drie rechtsvormen, blijkt dat zij alle drie de wezenlijke elementen bevatten van bovenstaande EU SBI definitie, zij het dat iedere wetgever op eigen wijze die elementen heeft uitgewerkt in de wetgeving.¹⁵ Dit is geheel in lijn met de EUSEF Verordening, die rechtstreeks in alle lidstaten van toepassing is. Naast deze drie rechtsvormen bestaan er ook mengvormen waarin elementen van meerdere modellen zijn opgenomen. Figuur 2 biedt een [overzicht van de rechtsvormen voor social enterprises in de diverse lidstaten](#).¹⁶

De nieuwste ontwikkeling in de EU is dat de Committee on Legal Affairs van het Europese Parlement een aanbeveling heeft uitgevaardigd om de nationale sociale enterprise wetten te harmoniseren via een EU Richtlijn. Daarin wordt verder gesteld dat er een 'EU legal statute for social enterprises' zou moeten worden geformuleerd dat aan social enterprises de mogelijkheid biedt om een juridische status te verkrijgen, met de titel 'European Social Enterprise' ('ESE'). Deze status zou voor allerlei soorten van privaatrechtelijke organisaties beschikbaar moeten zijn - vergelijkbaar met het juridische VSO label in België - mits zij voldoen aan de volgende vereisten:¹⁷

- have an exclusive or at least a prevalent purpose of community or general interest;
- are subject to a total or at least partial constraint on profit distribution and more generally to specific rules on the allocation of profits and assets during its entire life, including at dissolution;
- conduct a socially useful activity, as determined by law either ex ante or through a general clause; in particular, work integration of disadvantaged people or workers should be considered one of the possible activities of an ESE, but not the only admissible one;
- issue a social report, involve its various stakeholders in the management of the enterprise, and provide fair and equitable treatment to its workers, notably the disadvantaged ones;
- are subject to specific governance requirements, in order to resolve the potential contradictions between the company form and the ESE status;
- are subject to an effective system of public control, which is necessary to protect the legal label of ESE and preserve its intrinsic value. Public control could be implemented by involving secondary organizations composed of ESEs.

Kortom, er is veel belangstelling voor dit onderwerp en we verwachten nieuwe ontwikkelingen binnen de EU de komende tijd.

De ontwikkelingen in Nederland

In Nederland zijn in het eerste decennium van deze eeuw voorstellen gedaan voor de introductie van een nieuwe rechtsvorm voor een 'maatschappelijke onderneming'. Deze rechtsvorm zou met name voorzien in de juridisch organisatorische behoeften van organisaties die geprivatiseerde overheidstaken uitvoerden op het gebied van sociale huisvesting (woningcorporaties), gezondheidszorg en educatie. Een doel was dit soort organisaties met een (semi-)publieke taak eenvoudiger herkenbaar te maken. Het wetsontwerp richtte zich dus niet zozeer op social enterprises, in de zin van bottom-up ontstane private ondernemingen met een maatschappelijk doel, vaak vrij klein in omvang. Het wetsontwerp voor de maatschappelijke onderneming is in 2013 gesneuveld in de Tweede Kamer. Wij verwijzen kortheidshalve naar de hierover verschenen literatuur van Helder (proefschrift), Lambooy en anderen.¹⁸

SE.NL heeft sindsdien de discussie weer aangezwengeld. SE.NL bepleitte een aparte rechtsvorm of een juridisch label voor social enterprises teneinde hun herkenbaarheid te bevorderen bij consumenten, afnemers, contractpartners en financiers.¹⁹ De discussie vond eerst in de Tweede Kamer plaats en vervolgens werd de SER om een advies gevraagd. Het SER advies werd in 2015 geleverd, waarin de SER erkende dat de herkenbaarheid van social enterprises zou moeten worden bevorderd, maar dat een wetwijziging niet per se noodzakelijk is. Zelfregulering zou ook volstaan. Voorts beaamde de SER dat er meer onderzoek nodig is met betrekking tot social enterprises, aangezien dit een interessante nieuwe sector in Nederland is met specifieke kenmerken en behoeften, ook op het gebied van financiering.²⁰

Vervolgens hebben diverse politieke partijen in hun Tweede Kamer verkiezingsprogramma's voor de periode 2017-2021 de wens opgenomen dat een aangepaste rechtsvorm voor social enterprises wordt gecreëerd. Thans zijn er geen nieuwe ontwikkelingen, aangezien de formatie nog voortduurt.

De behoeften van social enterprises in Nederland en de aanloop naar de Code

De afgelopen jaren zijn er diverse onderzoeken uitgevoerd onder social enterprises in Nederland om hun rechtsvormen, organisatievormen en verdienmodellen in kaart te brengen, alsook om uit te vinden op welke wijze de social entrepreneur in Nederland het beste kan worden ondersteund. Naast eerdergenoemde McKinsey studie heeft SE.NL diverse 'Monitor'-studies uitgevoerd.²¹ Voorts hebben Nyenrode Business Universiteit en PWC, in samenwerking met SE.NL, in twee surveys en diverse stakeholders meetings onder andere onderzocht hoe social enterprises juridisch en fiscaal zijn georganiseerd en wat op dat gebied hun behoeften zijn.²² De uitkomsten daarvan laten zien dat een groot deel van de sociaal ondernemers vanuit de combinatie van BV en stichting werkt. De BV sluit het beste aan bij de markt om herkend te worden als ondernemer, terwijl de stichting wordt ingezet om de maatschappelijke missie te ondersteunen. Andere sociaal ondernemers werken alleen vanuit een BV of stichting of hebben (nog) geen rechtspersoon opgericht. Veel van de geïnterviewden gaven aan dat de combinatie van rechtsvormen niet ideaal is. Vooral jonge social entrepreneurs zouden graag werken vanuit een rechtsvorm die het hybride karakter benadrukt van hun onderneming. Dezelfde signalen had SE.NL ook bij haar leden opgevangen.

Daarop heeft SE.NL besloten zelf actie te ondernemen. Immers, zelfs als er al op korte termijn een wetsvoorstel wordt ingediend, dan zal het toch nog wel een

paar jaren duren voordat een nieuwe rechtsvorm of juridisch label in de wet is verankerd en in werking is getreden. Zolang wilde SE.NL haar leden niet laten wachten, aangezien zij dagelijks worstelen met de uitdaging hoe zij hun klanten, afnemers en financiers kunnen verzekeren dat zij echt social entrepreneur zijn. Om deze reden heeft SE.NL medio 2016 een onafhankelijke expert-commissie in het leven geroepen, waaraan zij de vraag heeft voorgelegd een code te ontwerpen die geschikt is om een betrouwbaar keurmerk te creëren voor social entrepreneurs.²³ Het gaat derhalve om zelfregulering. De Commissie Code Sociaal Ondernemen heeft begin 2017 een voorstel voor een Code afgeleverd. Dit voorstel is in diverse stakeholdersgroepen besproken en er heeft ook een consultatieronde plaatsgevonden. Na bestudering van de reacties is een definitieve versie van de Code opgesteld en aan SE.NL overhandigd, die deze op 1 juli 2017 op haar website heeft gepubliceerd.²⁴

De inhoud van de Code

Het doel van deze Code is herkenning en erkenning van de sociale onderneming door 'de maatschappij'.²⁵ De Code bevat een aantal basisprincipes, waaraan een social entrepreneur moet voldoen om de social enterprise te kunnen registreren in het daartoe door SE.NL opgezette 'Register Sociale Ondernemingen' (zie figuur 3). Deze principes bevatten grotendeels dezelfde elementen als de EU SBI definitie (zie hierboven) en sluiten daardoor ook aan bij de definitie die door SE.NL wordt gehanteerd. De criteria die in de aanbeveling van de Committee on Legal Affairs van het Europese Parlement zijn geformuleerd voor een mogelijk toekomstig 'EU legal statute for social enterprises' waren ten tijde van het ontwerpen van de Code nog niet gepubliceerd en zijn om die reden niet in beschouwing genomen door de Commissie Code Sociaal Ondernemen. De Code zit grotendeels wel op de lijn van die criteria.

Vanuit de overweging dat de social entrepreneur zelf het beste in staat is om precieze invulling te geven aan de organisatievorm en inhoud van de specifieke missie, in nauwe samenspraak met de stakeholders, is er gekozen voor een 'principle-based' systeem in plaats van een 'rule-based' systeem. De Code biedt bij elk principe een praktische uitwerking, onder het motto '*Als het beter kan, doe dat dan*'. Een social enterprise kan voor een andere uitwerking kiezen, omdat die in de concrete situatie een betere invulling geeft aan het principe of beter bij die social enterprise past. Die keuze moet de onderneming dan wel uitleggen.

In de Code staan uitleg en dialoog centraal. Dat betekent onder meer dat de social enterprise over belangrijke onderwerpen een dialoog aangaat met haar stakeholders en ook samen met social entrepreneurs zoekt naar een breed maatschappelijk draagvlak.

De registratie in het Register Sociale Ondernemingen is niet vrijblijvend. De social enterprise dient jaarlijks aan te tonen dat zij voldoet aan de principes. Dit wordt getoetst door twee collega-ondernemers, die ook aanbevelingen kunnen geven aan de social entrepreneur. De bedoeling is dat dit systeem van 'peer-review' zal leiden tot een 'community of practice'. Startende ondernemingen die de Code willen volgen maar er nog niet volledig aan kunnen voldoen, kunnen zich voorlopig inschrijven voor een periode van maximaal twee jaar. Daarnaast dient elke geregistreerde social enterprise op haar website rekenschap af te leggen over haar activiteiten en impact.

SE.NL bereidt ten aanzien van diverse principes handleidingen voor teneinde social entrepreneurs een handje te helpen met het implementeren van de principes in de organisatie, waaronder ter zake van de stakeholderdialoog, het stelsel van peer-review en de methode van impact meting.

Figuur 3.

Grondslag: "Impact first"

De sociale onderneming is gedreven om aantoonbare maatschappelijke impact te realiseren. Dat staat voorop. Deze intrinsieke motivatie van de sociale onderneming komt in al haar handelen en nalaten tot uitdrukking. De onderneming neemt verantwoordelijkheid voor haar impact in de keten: een sociale onderneming van het begin tot het einde. Goed en eerlijk zakendoen is vanzelfsprekend.

Principe 1. Missie: geborgd en inzichtelijk

De onderneming legt haar missie statutair vast, concretiseert haar doelen en maakt de realisatie ervan inzichtelijk.

Principe 2. Relevante stakeholders: bepaling en dialoog

De onderneming bepaalt wie de relevante stakeholders zijn in het licht van de missie. De onderneming organiseert de dialoog met deze stakeholders over de strategie waarmee invulling wordt gegeven aan de missie.

Principe 3. Financiën: in overleg en zorgvuldig afgewogen

Ter bescherming van de Impact overweegt de onderneming een statutair geborgd beleid dat beperkingen stelt aan de uitkeringen aan de aandeelhouder(s). Tevens overweegt de onderneming een statutair geborgd beleid ten aanzien van de opbrengst bij verkoop en liquidatie van de onderneming. De onderneming voert een gematigd beloningsbeleid.

Principe 4. Implementatie: registreren en reflecteren

De onderneming die de Code onderschrijft, kan zich als sociale onderneming laten registreren. De onderneming participeert actief in de gemeenschap van sociale ondernemingen. De onderneming stelt zich aanspreekbaar op voor personen of instellingen die constructieve suggesties voor verbetering hebben.

Principe 5. Transparantie: actief en toegankelijk

De onderneming voert een actief informatiebeleid waarbij maximale openheid het uitgangspunt is. De onderneming verstrekt inzicht in de wijze waarop zij invulling geeft aan de missie, de gerealiseerde impact, de financiering van de onderneming, de betrokkenheid van relevante stakeholders en de resultaten van de collegiale toetsing. Alle informatie is eenvoudig vindbaar, toegankelijk geschreven en wordt desgevraagd nader toegelicht.

Conclusie

De sector van social enterprises is groeiende. In de EU is er veel enthousiasme om social enterprises juridische en economisch te ondersteunen, respectievelijk door in 19 lidstaten op maat gemaakte rechtsvormen te creëren en door de EUSEF Verordening aan te nemen, die investeerders moet stimuleren om in social

enterprises te investeren. Dit enthousiasme is ook duidelijk aanwezig bij de Europese Commissie en Parlement, die beiden relevante rapporten en aanbevelingen hebben gepubliceerd. In Nederland krijgen social enterprises weliswaar aandacht in de pers en van de SER, maar een aparte rechtsvorm om hen aan herkenbaarheid als hybride onderneming te helpen, is er niet. Daarom heeft netwerkorganisatie SE.NL een Code laten opstellen en een Register Sociale Ondernemingen aangelegd. Doel van deze zelfregulering is dat social enterprises in Nederland ook een duidelijke status in de maatschappij krijgen. Dat kan hen ondersteunen bij de verkoop van hun diensten en producten en het aantrekken van financiering, personeel en opdrachten. Bovendien is het systeem zo opgezet dat de sector zich van binnenuit versterkt door het creëren van een community of practice, waarin men van elkaar kan leren over de wijze van

het opzetten van een stakeholderdialoog, impact-meting, e.d. Aangezien de Code nieuw is, zullen veel social enterprises ermee gebaat zijn wanneer juristen, fiscalisten, organisatiedeskundigen en financiële experts met hen meedenken op welke wijze de implementatie van de principes van de Code kan gebeuren in hun social enterprise.

Noten

1. Social Enterprise NL; <https://www.social-enterprise.nl/wie-doen-het/>.
2. Start Foundation; <http://www.startfoundation.nl/>; Ashoka; <http://www.ashoka.nl/>; B Corporation; <https://www.bcorporation.net/>.
3. McKinsey&Company, 'Opportunities for the Dutch Social Enterprise Sector'; <https://www.social-enterprise.nl/files/6714/4181/6376/Opportunities.pdf>.
4. Tussen 2013 en 2015 is de werkgelegenheid met 36% is gestegen, een significant hoger percentage dan bij reguliere MKB bedrijven. Bron: Social Enterprise NL; <https://www.social-enterprise.nl/>.
5. Social Enterprise NL, <https://www.social-enterprise.nl/sociaal-ondernemen/definitie/>.
6. Idem.
7. European Commission, 'Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Single Market Act II Together for new growth (Single Market Act II)', COM(2012) 573 final.
8. European Commission, 'Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, The Social Business Initiative: Creating a favourable climate for social enterprises, key stakeholders in the social economy and innovation', COM (2011) 682 final 2.
9. Council Regulation (EU) 346/2013 of 17 April 2013 on European Social Entrepreneurship Funds [2013] OJ L115/18 (EuSEF Regulation), para. 12 Preambule en Artikel 3(d)(i)-(iv).
10. European Commission, 'A map of social enterprises and their eco-systems in Europe: Synthesis Report', (Publications Office of the European Union, 2015) 55-60; <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=12987&langId=en>.
11. T. Lambooy & A. Argyrou, 'Improving the Legal Environment for Social Entrepreneurship in Europe', in 11(2) European Company Law 72 (2014); A. Argyrou & T. Lambooy, 'An introduction to tailor-made legislation for social enterprises in Europe: A comparison of legal regimes in Belgium, Greece and the UK' [forthcoming 2017] 12 International and Comparative Corporate Law Journal.

12. Idem (noot xi). Wet inzake Sociale Economie en Social Entrepreneurship van 2011 (Wet Nr. 4019/2011); Off. Gov. Gaz. No. 216/30.09.2011.
13. Idem (noot xi). A. Coates and W. Van Opstal, 'The Joys and Burdens of Multiple Legal Frameworks for Social Entrepreneurship: Lessons from the Belgian Case' (EMES Conferences Selected Papers Series, ECSP-T09-01, 2009) 15-16 en 24-25
<papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1432427>.
14. Idem (noot xi). De CIC wet- en regelgeving bestaat uit voorwaarden die toepasselijk zijn op companies als gereguleerd in de Companies Act 2004 en Companies Act 2006, met aanvullende voorwaarden vastgelegd in CIC Regulations 2005.
15. A. Argyrou & T. Lambooy (2017), noot xi.
16. European Commission, noot x.
17. European Parliament, Directorate General For Internal Policies Policy Department C: Citizens' Rights And Constitutional Affairs, Legal Affairs, 'A European Statute For Social And Solidarity-Based Enterprise Study', PE 583 123, February 2017; 38;
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583123/IPOL_STU\(2017\)583123_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583123/IPOL_STU(2017)583123_EN.pdf).
18. E.R. Helder, 'De juridische infrastructuur van de maatschappelijke onderneming' (2013),
<https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/283336/Helder.pdf>;
T.E. Lambooy: 'Rapport Commissie Wijffels over rechtsvorm maatschappelijke Onderneming: Rapport van de projectgroep Rechtsvorm maatschappelijke onderneming (Commissie Wijffels), aangeboden aan de Tweede Kamer door de minister van Justitie op 18 september 2006'; Ondernemingsrecht 2006-17; T.E. Lambooy, 'Maatschappelijk' ondernemen: begripsbepaling en ontwikkelingen', in: B. Assink, K. Haak, M. de Jongh, M. Kroeze en A. Schild, 'De Toekomst van het Ondernemingsrecht.' Uitgave vanwege het Instituut voor Ondernemingsrecht (2015).
19. Social Enterprise.NL, 'B.V.m., De Sociale onderneming op weg naar het Burgerlijk Wetboek'; https://www.social-enterprise.nl/files/6914/5735/5318/Op_Weg_Naar_Het_Burgerlijk_Wetboek.pdf.
20. SER, 'Sociale ondernemingen: Een verkennend advies', (2015), 104.
21. Social Enterprise NL, Social Enterprise Monitor 2013; <https://www.social-enterprise.nl/files/4614/4181/6381/SE-Monitor-2013.pdf>. Social Enterprise NL, Social Enterprise Monitor 2014; <https://www.social-enterprise.nl/files/1914/4181/6358/De-social-enterprise-monitor-2014.pdf>. Social Enterprise NL, Social Enterprise Monitor 2015; https://www.social-enterprise.nl/files/5714/4181/6384/Social_Enterprise_NL-monitor_2015-digitaal.pdf. Social Enterprise NL, Social Enterprise Monitor 2016; https://www.social-enterprise.nl/files/9314/6477/9256/Social_Enterprise_Monitor_2016.pdf.
22. A. Argyrou, P.A. Anthoni en T. Lambooy, 'Legal Forms for Social Enterprises in the Dutch Legal Framework: An Empirical Analysis of Social Entrepreneurs' Attitudes on the Needs of Social Enterprises in the Netherlands' [forthcoming 2017] International and Comparative Corporate Law Journal. PwC, 'Measuring impact: How to create stakeholder value?' (2016); <http://www.pwc.nl/nl/assets/documents/pwc-impact-measurement.pdf>. PwC, 'Versterken van de social enterprise sector in Nederland: Waarde creëren voor de maatschapp?'; <https://www.pwc.nl/nl/assets/documents/pwc-se-brochure-nederlands.pdf>.

23. Zie voor samenstelling van de Commissie Code Sociaal Ondernemen: Social Enterprise NL, Code Sociale Ondernemingen (2017); <https://www.social-enterprise.nl/actueel/code-sociale-ondernemingen/code-sociale-ondernemingen-737>.
24. Zie t.a.v. het proces: Social Enterprise NL, Code Sociale Ondernemingen (2017); <https://www.social-enterprise.nl/actueel/code-sociale-ondernemingen/code-sociale-ondernemingen-737>.
25. Zie voor de tekst van de Code: Social Enterprise NL, Code Sociale Ondernemingen (2017); https://www.social-enterprise.nl/files/5614/9855/5734/Vastgestelde_versie_Code_Sociale_Ondernemingen.pdf.